

נפלה עטרת ראשנו

בעמדנו באמצע הדפסת החוברת, נשמע קול נהי בציון, וכהלום רעם פלחה ומחצה את לב כל בית ישראל השמועה האיומה והמחרידה כי נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש, הורם הנזר והוסר עטרת תפארת ישראל, רבה של ירושלים נשיא ארץ הקודש ורבן ומאורן של ישראל, שר התורה, גאון הדור וצדיק יסוד עולם, פאר חמדת ישראל וקדוש ד' הכהן הגדול מורנו ורבנו מרן אברהם יצחק הכהן קוק זצוק"ל

הגאב"ד דעיה"ק ירושלים וראש הרבנים לא"י

נתבקש לישיבה של מעלה ביום הראשון ג' אלול בשעה חמש ורבע אחה"צ, בשנת השבעים לימי חייו.

יתומים היינו ואין אב, נמס כל לב ורפו כל ידיים, כל פנים קבצו פרוו, וירב בבת יהודה תאניה ואניה.

כל בית ישראל יבכו את השרפה הגדולה אשר שרף ד'.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

יצחק הכהן קוק

מפאת האבל הכבד של המאורע המחריד, הפסקנו באמצע ארץ כל המאמרים ההלכותיים והאגדיים שהיו מוכנים כבר להכנס לדפוס בחוברת זו, ונדחה כל החומר לחוברות הבאות אי"ה.

מפני קוצר הזמן אנו מוסרים בחוברת זו רק פרטים של ימיו ורגעיו האחרונים, סדר הלויה, רושם הפטירה והאבל הכללי בארץ ובגולה, ומאמרי הערכה אחרים.

הערכה שלמה ומקיפה על אישיותו הנאצלה והנערצה של רבנו גאון ישראל זצ"ל, תולדתו וקורות ימי חייו, פעולותיו הכבירות ומעשיו הגדולים והנשגבים להרמת קרן התורה וחזוק הדת והיהדות, עבודתו בקודש לתחיית הקודש, ישראל והארץ, ערך ספריו הרבים והחשובים, אמרות טהורות, שיחות פתגמים ואמרי קודש של רבנו הקדוש זצ"ל, ארחות צדיק, ספורים ומעשיות מדרכו והלכו בקודש של אותו גאון וצדיק זצ"ל, מאמרי הערכה לתאור דמות דיוקנו וצורתו הרוחנית של פאר דורנו זצ"ל, מאת גדולי הרבנים חכמים וסופרים בארץ ובחו"ל — כל זה יבוא אי"ה בחוברת מיוחדת של ירחוננו „שערי ציון“ אשר תהיה מוקדשת כולה לכבודו ולזכרונו של רבנו גאון ישראל זצ"ל.

הרבנים הגאונים שליט"א, ביחוד מקורביו של רבנו זצ"ל, מתבקשים להמציא לנו בהקדם את החומר הנז' ויתפרסמו בשמם בחוברת הנז'.

מערכת „שערי ציון“

אבל כבוד לישראל

ימיו האחרונים של רבנו זצ"ל

החרדה והדאגה לשלומם של רבנו ראש הרבנים לארץ ישראל מרן הגרא"י קוק זצ"ל, אשר הקיפה את כל הישוב בארץ ובתפוצות הגולה במשך חדשים האחרונים, התגברה ביחד בשבועות האחרונים. מעת שנודע ע"י הבולטינים של הרופאים שנתפרסמו בעתונות בכל יום, שמצב החולה הולך ורע מיום ליום. מרצון חרדה עמוקה עקבו הישוב והגולה אחרי הידיעות על מהלך מחלתו. מאות תלגרמות היו מתקבלות בבית מרן הרב לשאל בשלומם ואחלו לו רפואה שלמה והחלמה מהירה. בארץ ישראל ומעבר לימים בכל מרכזי היהדות התפללו לרפואת רבן של ישראל. ביחד הרבו להתפלל ולבקש רחמים בירושלים על קברי הצדיקים ובמקומות הקדושים שלא יכבה נר ישראל.

מצב רוחו הבהיר של רבנו זצ"ל

במשך כל זמן המחלה היה רבנו בהכרה ברורה ומצב רוחו לא השרתנה כלל. למרות סבל היסורים ומכאוביו הקשים שתקפוהו מזמן לזמן היה מרזאמץ שלא ירגישו בזה בני משפחתו, והיה מקבל את היסורים באהבה. גם בימים האחרונים כשעוצם מכאוביו תקפוהו לפרקים תכופות מאד, היה פונה אל בני ביתו כשבת צחוק על פניו, וניכר היה שהוא מסתיר ומבליג על יסוריו הקשים. כשנתנו לו לאכול אמר בבת צחוק: „הייתי אוכל עוד משהו, אלא שאני מתירא שמא אעבור על „בל תוסיף“. לפני ימים אחדים אמר שהוא מרגיש את עצמו יותר טוב, אלא שחושש הוא לומר זאת כדי שלא ימעטו בתפלה ורחמים. ביום השני (יומים לפני הסתלקותו) אמר למקורביו: „כשמתפללים להשי"ת עבור שלומי, אל ישכחו את הטוב והחסד שעשה עמדי במשך שבעים שנה“.

במשך זמן מחלתו לא זז מתוך ידו ספרי התני"ך והמשניות שלמד והגה בהם כל היום. הרופאים פקדו עליו שלא ילמוד. דברים הצריכים עיון יותר מדי. כשהיה ישן הרגישו כמה פעמים שהיו שפתותיו מרחשות פסוקי תפלה ואמרי קודש. עם הרבנים המקורבים ביותר, אשר הרופאים הרשו להם לבקר לשעה קלה, היה משתעשע בדברי תורה ומוסר. באותה שעה הפיקו פניו של רבנו זיו אורה ושמחה, ולא היה ניכר כלל שהוא נמצא במצב מסוכן כזה.

בימים האחרונים הורע מצבו של רבנו במדה ניכרת. ל"פי קביעת הרופאים התפשט סרטן בבלוטי הבטן ולחץ על כיס המרה, באופן שדרכי הכיס נסתמו לגמרי. מיץ המרה, שלא יכול לחדור לתוך בני-המעיים והקיבה — נקלח לדם, והרופאים היו נאלצים להחזיק את חיו ע"י זריקות.

ציון

ביום הששי בבוקר הביא הרב הגה"צ ר' דוד כהן את השער של הספר "אורות הקודש", חבורו האחרון של רבנו, ההולך ונשלם בדפוס, (הרב הנז' מטפל בהדפסת הספר). כשראה רבנו את שער הספר אורו פניו משמחה, אח"כ החל לבכות, מזה את דמעותיו ולא אמר דבר. — באותו יום הששי, חתם עוד רבנו על מכתב שנשלח אל אגודת הרבנים באמריקה וקנדה, בדבר איסור תנאי בקדושין (כידוע, החליטו הרבנים הקונסרבטיבים באמריקה, בועידתם השנתית האחרונה, להנהיג תקון חדש בסדור קדושין, במינוי שליחות לגט בשעת הקדושין. הדבר עורר רעש גדול ותמרמרות נמרצה בעולם הרבנים והחרדים, כאשר שתקנה חדשה זו מסכנת את יסוד קדושת האישות וטהרת המשפחה בישראל. אגודת הרבנים באמריקה הגיבה על זה במחאה חריפה ונמרצה ופנתה לפני זמן קצר אל מרן רבנו זצ"ל שיחווה את דעתו הק' דעת תורה בענין זה. מרן רבנו זצ"ל שלח תיכף טלגרמה אל אגודת בני נוסת זה:

"אני מוחה בכל תוקף ועוז נגד המכשלה של סדור קדושין בצירוף שליחות גט, שיחריב את קדושת המשפחה בישראל".

במכתבו האחרון אל אגודת הרבנים באמריקה אשר חתם רבנו ביום הששי (יומים לפני הסתלקותו) בירר להלכה את פרטי הדין של איסור תנאי בנשואין. והוסיף לבקשם שיעמדו בפרץ להסיר את התקלה החדשה מעל בית ישראל. עובדה זו ממלאת את לבנו השתוממות מפליאה ומציינת במדה עילאית את גדל-הנפש וכביר-הרוח של רבנו גאון עולם זצ"ל, שגם ברגעיו האחרונים בשכבו על ערש דוי במצב רציני מסוכן, ובהמצאו תחרת סבל יסורים נוראים ומכאובים קשים מנשוא — הפנה את לבו הרחב, בשעה זו, לשקד על תקנת הרבים, לדבר, שלדעתו, עומד ברומו של עולם החיים הישראליים.

17/09/2018

"ההוא יומא"

ביום הראשון ג' אלול, עוד בשעות הבוקר נודע כבר בעיר שמצב רבנו הורע מאד. הוא קבל התקפה חזקה ושפך דם זנק מגרונו. גופו נחלש מאד ולעתים חדל הדופק לפעול לגמרי. פרופיסור צונדק וד"ר שלזינגר בקרוהו בבקר, הפרופ' הודיע להמשפחה ששעות האחרונות של מרן הרב ספורות הן. ד"ר שלזינגר לא זו ממטתו. במשך השעות האכילו את החולה רק נוזלים: מיץ לימון וטפות חלב. כשנכנסו הרופאים בבקר לבקרו בקשם מיד לשבת וגם עשה תנועה לקרב את הכסא אליהם. רבנו שמח תמיד לבקורי הרופאים וגם הפעם קדם בבת צחוק חלשה, הוא פנה אל פרופ' צונדק ואמר בגרמנית: "מובטחני שגדולי הרופאים בעמנו יהיו גם גדולי יראי ד' בעמנו ומאמינים באלקי ישראל". הפרופ' שידע את מכאובי החולה השתומם מאד לשמוע כי גם בשעה זו הוגדר החולה בדברי אמונה ותקוה. הרופאים מציינים, שאסילו בשעת יסוריו היותר קשים

קשים לא אבדה תקותו של החולה. עד יום הראשון בצהרים לא ידע עד כמה רציני הוא מצבו, אולם בצהרים התחיל להבין את מצבו וכל זאת אמר לדידו שלזינגר שלא אבדה עוד תקותו. במשך היום תקפוחו מכאובים קשים וכשהוקל לו אמר: "אני מאמין עוד ברפואת השי"ת".

עוד מן הבקר התאספו סביב למטתו של רבנו כל בני משפחתו, בנו חתניו ואחיו הרבנים. בחדר הסמוך התאספו גדולי הרבנים בירושלים, ביניהם: הגאון הראב"ד רצ"פ פרנק והרבנים הגאונים חברי הבד"ץ פרושים וחסידים. בין הנאספים היו הגאון ר' איסר זלמן מלצר מסלוצק ר"מ ראשי דיישיבת, עץ חיים בירושלים, הרבנים הגאונים ר' ראובן כ"ץ אב"ד פתח תקוה, ר"מ חרל"פ הר"מ דיישיבת, מרכז הרב, ר"מ טוקצ'נסקי, רש"א פולנסקי הרב דספליק וכמה רבנים זקנים, ראשי ישיבות, ת"ח ועוד. בחוץ על יד הבית עמדו כל בני ישיבת מרכז הרב וכמה מאות ת"ח ובני ישיבות בעה"ק. כל הקהל הרב שבבית ובחוץ התפלל בבכיות גוראות ובקש רחמים ותחנונים שלא יכבה נר ישראל.

בשעות הצהרים רמז רבנו לבנו יחידו הרה"ג ר' צבי יהודה קוק שיגש אליו. כשנגש אל מטתו דבר אתו רגעים מספר בקול נמוך. אח"כ אמר לו שאולי נשאר חייב למי שהוא איזה חוב, אם בעל החוב ימחול לו במחילה גמורה הוא מסכים לזה, ואם לא ימחול לו במחילה גמורה ישתדל לסלק את החוב עד פרוטה אחת. אח"כ צוה לו אודות כתביו הרבים שיסדרם לדפוס, גם הזהיר אותו שאם ידפיס איזה ספר מכתביו לא יכתוב על שער הספר שום תוארים עליו רק תואר "הרב" לבד.

יצאה נשמתו הטהורה ב"אחד"

משעה שתיים אחה"צ לא משו הרבנים הנאספים מתוך החדר הסמוך לחדר החולה. בכל איזה רגעים נכנסו חליפות לחדר החולה לבקר את המצב. על פני כל הנאספים נראו אותות יגון וצער, הלבבות דפקו מפחד נורא וכל העינים אדמו מבכי. הקהל לא פסק כל הזמן לומר מזמורי תהלים ופסוקי דרחמי.

בשעה חמש, כשנראו סימני הגסיסה, נתכנסו כל הנוכחים אל החדר עמדו על יד המטה והתחילו לומר שיר למעלות אשא עיני וכו'. לשמע דברים שבקדושה פקח רבנו פתאום את עיניו והתאמץ בכחותיו האחרונים להתרומם על מטתו, עשה תנועת רמזים בידו והתהפך על צדו השמאלית ופניו אל הקיר. הרוקא שעמד כל הזמן על יד המטה הבין את הרמז ובקש את כל הקהל לצאת את החדר לרגעים אחדים עד שיהיה נקי ומוכן, לקיים: "הכון לקראת אלקיך ישראל". כשנכנסו שוב אל החדר והתחילו באמירת אנא בכח וכו' התהפך רבנו שוב על צד ימינו ופניו כלפי העם, וכך נשאר שוכב כל הזמן בשלוה בלתי רגילה לגוסס.

כשהגיע

כשהגיע הרגע האחרון של יציאת הנפש והקהל פרץ בקול גדול ואדיר :
 "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" פקח רבנו את עיניו נעה שפתיו וצרף את
 קולו לקריאת ד' אחד ויצאה נשמתו ב"אחד". בשעה חמש ורבע בדיוק השיב
 את נשמתו הקדושה והטהורה אל צור מחצבתה. לשמע הקול הנורא בחוץ
 התפרצו אל החדר תלמידי הישיבה שלא יכלו להכנס תחילה מגודל הדחק,
 והצטרפו כולם לקריאת : "ד' הוא האלקים" שבע פעמים, מתוך בכיות ויללור
 שאין לתארן בדברים.

על המקום נתבקש הרב טוקצינסקי לברך בקול רם ברכת "דיין האמת"
 ולהוציא את כל הקהל (לבר בני המשפחה שברכו לעצמם) וכל הנוכחים קרעו
 ארז בגדיהם כדין על רבו מובהק, הברכה והקריעה היו בקולות פולחות
 כליות ולב.

רבן של ישראל איננו !

מלים אלה נשאו מיד מפה לפה, במהירות הבזק התפשטה השמועה
 הנוראה בכל העיר ותהי לחרדת אלקים. מסביב לבית הבראה בשכונת קרית
 משה מנטיפיורי, המקום ששם היה רבנו במשך כל זמן מחלתו, התאספו אלפי
 אנשים מכל העיר ובכיות וצעקות נוראות פלחו את האויר. תלמידי הישיבות בכו
 והתיפחו כתינוקות, רבים התעלפו. רבנים זקנים וישישים סבבו את הבית
 בבכיות ויללות, ספקו כפיהם וזעקו מרה : אהה ! "אבינו מורנו", "נפלה עטרת
 ראשנו", "יתומים היינו", זקנים וצעירים, גברים כנשים געו בבכי תלשו את
 שערות ראשיהם והטיחו ראשיהם בכתלים ובאבנים. המראה היה נורא ומוזעזע
 מאד.

את גופו הטהור של הנפטר השכיבו על הארץ הדליקו הרבה נרות וכל
 הרבנים והזקנים ישבו סביב על הארץ ומתוך בכיות ואנחות אמרו "שיר השירים"
 לפי הסעמים, בחוץ הלך הקהל וגדול, המונים עצומים נהרו מהעיר אל המגרש
 שליד הבית, והבכיות והיללות עלו עד לב השמים, הרבנים חברי הרבנות
 הראשית והבד"ץ ערכו מיד ישיבה בחדר סמוך והחליטו להעביר את הנפטר
 לביתו אשר בישיבת "מרכז הרב" וקבעו את ההלויה למחר, יום השני, בשעה
 אחת אחרי הצהרים.

בשעה 9.45 בערב השכיבו את הנפטר על מטה, ובני הישיבה שטבלו
 מקודם במקוה, נשאוו על ידיהם: משמר של שוטרים הלכו לפניה ועצרו את
 התנועה ברחוב, כדי לפנות את הדרך. אלפי אנשים נהרו אחרי המטה. כל
 החנויות שברחובות שדרך שם הועברה המטה נסגרו לאות אבל. מרגע לרגע
 הלך הקהל וגדול. קולות הבכיות והצעקות הקורעות לב של המלוים, נשמעו בכל
 אורך הדרך. נשים התעלפו ואנשים מבוגרים געו בבכי כילדים שנתיתמו.

על

על יד בית הרב וברחוב הסמוך הצטופף קהל עצום ובקושי רב עלו בידו נושאי המטה להבקיע דרך בין ההמון ולהכניס את המטה בפנים הבית. ארז הנפטר השכיבו על הארץ באולם הגדול שבבית הרב ומסביב ישבו על הארץ הרבנים ותלמידי הישיבה ואמרו תהלים מתוך בכיות ואנחות קורעות לב. בכל החדרים שבבית הרב ובהיכל הישיבה המרכזית נתמלאו אנשים עד אפס מקום, גם בחוץ על יד הבית ומסביב עמדו המוני אנשים במשך כל הלילה וקול הבכיות נשמעו למרחוק.

כל בתי הראינוע והחנויות נסגרו, בבתי הקפה והמסעדות פסקו הנגינות. רחובות ירושלים שקעו בחושך, כל העיר התעטפה באבלות כבדה ובכל מקום תאניה ותאניה.

17/09/2018nqn

סדר הלוייה

בלילה התקיימה אספה גדולה שהשתתפו בה הרבנים הגאונים חברי הרבנות הראשית לא"י. חברי הבד"ץ פרושים וחסידים, גדולי רבני ירושלים, ראשי החברה קדישא ובאי-כח הישיבות, המוסדות והקהלה. האספה דנה על סדר הלוייה ותכניתה ונבחרה ועדה מסדרת. כן הוחלט בין השאר : א) לקבוע מקום הקבר של רבנו על הר הזיתים על יד קבר אביו הרב הגה"צ זצ"ל ומיתר כל הצדדים ישאירו מקום פנוי אחד בכל צד. ב) להכריז בטול מלאכה כללי בכל הארץ בזמן הלוייה משעה 12 עד שעה 5. ג) נושאי המטה יהיו תלמידי ישיבת מרכז הרב. ד) הוקבע סדר ההליכה של הלוייה דרך רחובות המרכזיים. ה) הסדרנות להשגיח על הסדר נמסרה לבני הישיבות והפועלים החרדים. ו) מפאת הצפיפות והדוחק שיהיה בהלוייה החלט שהמספידים ברחוב, על יד בית הרב, יהיו רק שנים (מלבד המספידים בבית) : הגאון ר' איסר זלמן מלצר בשם הרבנות ומוסדות התורה והדת, והרה"ג ר' יוסף לוי בשם הספרדים.

כל הישוב שרוי באבל כבד

מיד לאחר המאורע מחרייר הודיעה הרבנות הראשית טלפונית לכל הרבנים ראשי הקהלות והמוסדות בכל הארץ. מערכות העתונים פרסמו תיכף הוצאות מיוחדות והקורספונדנטים של עתוני חוץ הודיעו טלגרפית מהאסון האיום לכל עתוני חו"ל.

השמועה הנוראה שהתפשטה מהר בכל הארץ פלחה את כל הלבבות. בכל מקום שהגיעה הבשורה הרעה רבתה תאניה ותאניה. הרושם בתל אביב היה מזעזע מאד. רבים קרעו בגדיהם ברחוב למקרא ולשמע הבשורה הנוראה, ספקו כפיהם ובכו כילדים. בכל בית פרטי בית אוכל ומסעדות פסקו שירה ונגינה, אספות נפסקו, שמחות נשבתו, והעיר תל אביב לבשה אבלות. גם ביתר ערי ומושבות

ומושבות הארץ עשתה הידיעה רושם מחריד ומועזע מאד. הרבנים ועדי הקהלות והמועצות שבכל עיר ומושבה פרסמו תכף בערב מודעות אבל והכרזו על בטול מלאכה כללי למחר בשעות הלילה, בכל מקום התכוננו אלפי אנשים לנסוע בבקר ירושלימה להשתתף בהלויה.

ארץ ישראל מלווה את גאון ישראל לבית עולמו

רבנות אלפי אבלים מכל קצות הארץ באו לחלק את הכבוד האחרון לראש הרבנים לארץ ישראל

מאז הבוקר, ביום השני ד' אלול, התחילו לבוא לירושלים אלפי אנשים מכל רחבי הארץ. כל הדרכים המובילים לירושלים היו מלאים אוטומובילים שהסיעו המונים המונים מכל הערים והמושבות גם מהנקודות היותר רחוקות שבארץ. כל הרבנים הנמצאים בארץ ישראל באו להשתתף בהלויה. באו משלחות רבות באי-כח ועדי הקהלות ומועצות מקומיות שבערים ומושבות, באי-כח מוסדות, הסתדרויות, אגודות וארגונים שונים מכל חלקי הישוב.

יום של מודעות אבל ענקיות הציף את ירושלים וכיסו את כל הלוחות העמודים, הקירות והעצים שבעיר. בהם: של הרבנות הראשית לא"י, כל הישיבות ומוסדות התורה, מוסדות הישוב הישן והכוללים השונים, כל ההסתדרויות והאגודות של כל המפלגות השונות שבירושלים, הנהלת הסוכנות, הועד הלאומי והקהלה, כל ועדי העדות של האשכנזים, ספרדים, תמנים, בוכרים, גורג'ים, פרסים וכו' וכו'.

שבתון מחלט ובטול מלאכה כללי

בשעה 11 שבתה ירושלים מכל מלאכה ותנועה. כל החנויות ובתי המסחר, בתי הקפה והמסעדות שבעיר נסגרו. בכל המשרדים והבנקים פסקה העבודה. גם החנויות של לא-יהודים שעסקיהם נמצאים באיזור היהודי שבתו ממלאכה. באותה שעה התחיל הקהל לרבות לזרום אל הלויה. מרגע לרגע הלך הקהל וגדל. כל הרחובות הסמוכות לרחוב בית הרב נתמלאו אנשים עד אפס מקום. אלפי אנשים מלאו את כל הגגות הגזוטרות החלונות והגדרות לאורך כל הרחובות שדרך שם תעבור הלויה. לרגלי הצפיפות והדוחק העצום נסגר רחוב בית הרב משני רוחותיו בפני המון העצום והכניסה אליו היה רק לפי כרטיסי הועדה המסדרת. מצב רוח של דכאון שרר בקרב הקהל העצום וקולות בכיות ויללות נשמעו מכל צד.

בבית הרב פנימה בהיכל הישיבה ובכל החדרים הסמוכים, התאספו כל הרבנים

הרבנים, ראשי וחכמי הישיבות, ראשי המוסדות ובאי כח הקהלות והועדים השונים. באולם הגדול של ועד הכללי רמבעה"ן כנסת ישראל שעל יד בית הרב התאספו באי כח הממשלה והפקידים הגבוהים. ביניהם: שלישי של הנציב העליון, ב"כ מ"מ הנציב העליון, ב"כ המזכירות הראשית, מושל ירושלים, מ"מ זקן השופטים, ראש העיריה, קציני המחוז, מ"מ ראשי הצבא והמשטרה וכל הקורפוס הדיפלומטי, הקונסולים של הממשלות בלבושיהם הרשמיים. באו גם ראשי הדתות ובאי כח האפטריארכים השונים עם "הקוואסים" במדיהם הרשמיים.

הטהרה

בשעה 12 נגשו להטהרה. כל חברי החברה קדישא שעסקו בטהרה טבלו אי"ע מקודם במקוה. לפני הטהרה הגיד הרב הגאון ר"מ חרל"פ דברי כבושין והתעוררות מתוך כפי בפני החברא קדישא, ואמר להם: דעו והתבוננו איזה גוף טהור וקדוש אתם הולכים לטהרו, כל העם געה בבכיה. אחרי הטהרה טבלו את הנפטר במקוה הפרטית שלו שבחצר בית הרב, שבה נהג רבנו לטבול כל שנותיו האחרונות. מטעם הרבנים הוכרז אזהרה חמורה: לא לנגוע בהמטה בלי

הרבילה
17/09/2017 17:09

ההספדים

אחרי הטהרה והטבילה הספידו בתוך הבית אחיו, בנו ותלמידו הרבנים הגאונים: ר' דוב הכהן קוק, ר' צבי יהודה הכהן קוק ור' יעקב משה חרל"פ. כל הקהל שהיה בבית געה בבכיה. אח"כ הכניסו את המטה לתוך היכל הישיבה המרכזית שהיה מלא אנשים עד אפס מקום. על יד ארון הקודש שבישיבה הספידו הרבנים הגאונים: ר"מ חרל"פ, ר"מ טוקצינסקי, ר"מ הורביץ, רש"ס היילפרין ור"י אריאלי משגיח הישיבה. הבכיות והיללור של הקהל פלחו את הלבבות.

בשעה אחת וחצי הוציאו את המטה מתוך הבית. בשעה שתלמידי הישיבה ירדו עם המטה מן המדרגות פרצה יללה נוראה שבקעה שחקים ממש. אלפי אנשים שעמדו ברחוב ועל הגדרים והגוזזטראות בכו כילדים קטנים, רבים תלשו את שערותיהם וזעקתם נשמעו למרחקים. על יד הבית שרר דוחק רב ובקושי גדול עלו לנושאי המטה להבקיע דרך בין ההמון העצום. את המטה הוציאו לרחוב והעמידו על יד בית הרב.

המספיד הראשון ברחובה של עיר היה הגאון ר' איסר זלמן מלצר שליט"א (הגאב"ד ור"מ דסלוצק ור"מ ראשי בישיבת עץ חיים בירושלים). אבי אבי רכב ישראל ופרשיו—"התחיל הגאון המספיד את דבריו כשהוא מתייחס בבכי מר וקולו

וקולו נבלע בין קולות הבכיות והזעקות של הקהל העצום מתוך אנקת בכי המשיך המספיד לתאר את גודל האבדה העצומה לכל בית ישראל, שנלקח מאתנו רבנו ומאורנו שהיה יחיד הדור בגאונות תורתו ויראתו, בצדקתו ובחסידותו, במדותיו התרומיות ובמעשיו הגדולים והטובים, באהבת ד' ואהבת ישראל ואין דוגמתו בדור יתום זה. דברי המספיד הופסקו מזמן לזמן ע"י קולות הבכיות והיללות של הקהל העצום, וגם הגאון המספיד עצמו געה בבכי ודבריו שיצאו מן עומק הלב טבעו במעין הדמעות.

אחריו הספיד בשם הספרדים הרה"ג ר' יוסף לוי (חבר חבד"ץ של עדת הספרדים). בשעה שפרש הרב המספיד את ידיו אל עבר המטה וקרא בקול נרגש: „גדולה מיתת צדיקים כשריפת בית המקדש“ פרץ כל הקהל העצום בבכי נורא וכמה נשים שנמצאו מעבר לשורת המלואים התעלפו מרוב התרגשות. הרב המספיד דבר אח"כ על אישיותו הגאונית הנערצת של רבנו הקדוש ועל השפעתו חכמיה על כל העדות השונות בארץ ישראל כאשכנזים כספרדים. ואבדתו הנוראה זו אין לה חליפין ותמורה.

17/09/2018 10:10

לויה רבת-עם שלא היתה כמותה בירושלים

עם גמר ההספדים ליד בית הרב החלה הלויה. בראש הלויה הלכו כל התשב"ר תלמידי הת"ת עם מלמדיהם ואמרו פסוקי תהלים, אחריהם נושאי המטה תלמידי "שיבת מרכו הרב", אחרי המטה הלכו כל המשפחה והקרובים, אחריהם כל רבני ירושלים ורבני ארץ ישראל, ראשי הישיבות ומנהלי מוסדות התורה, חכמי ולומדי הישיבות והת"ח שבירושלים. אחריהם באי כח הנציבות העליונה, נציבות המחוז, ראשי ופקידי הממשלה הגבוהים, הקונסולים של ממשלות חוץ וראשי העדות, ראשי הקהלות, הועדים והמשלחות של המוסדות והארגונים השונים מכל ארץ ישראל, ואחר זה הלך ההמון העצום שהיה עצור ע"י שורות על גבי שורות ושרשרות של סדרנים ושל שוטרים. החם היה מתניק והדוחק היה נורא. כמה מן ההמון נדחקו אל המטה ומתוך בכי וזעקות—שבר בקשו לנתק את השרשרת כדי לזכות ולהביט רק פעם אחת על המטה, בקושי רב עלה להסדרנים להחזיק את הסדר. כל ירושלים וכל ארץ ישראל היהודית על כל חלקיה, עדורגיה, סוגיה, גוניה, וגונוי גוניה נראו בלויה זו. זקן ונער, רב ותינוק, אשכנזים, ספרדים, תימנים, בוכרים, קורדים, גורגים, פרסים, אנשים מכל הגילים ומכל העדות, השתתפו רבבות אדם. קולות הבכיות והיללות של ההמון פלחו את האויר.

הלויה התנהלה לאטה דרך רחוב יפו, הנסיכה מרי ושער יפו, ומשם עלתה הלויה להר ציון, הדרך שבה מובלים למנוחתם העולמית, לפי המסורת מקדמת דנא, גדולי הרבנים וגדולי ישראל בירושלים. כל הרחובות שבהם עברה הלויה השחיר

השחירו מאדם רב. אלפי אנשים הצטופפו גם על הגגות, הגוזזטראות וחלונות הבתים. משמר גדול של שוטרים פרשים ורגלים, בראשם מפקדי וקציני המשטרה, שמרו על הסדר.

במעלה הר ציון עמד הקהל מלכת והרב הגאון ר' ראובן כ"ץ אב"ד פתח תקוה הספיד את רבנו בשם כל רבני ארץ ישראל. בקול בוכים סיים הרב את הספדו בדברים אלה: „היה לנו עמוד הענן, שעמד בפרץ בפני כל שונאינו אולם עכשיו, כשהענן הסתלק מי יגן עלינו? על מי עלינו לסמוך? אנחנו מבכים את קול ישראל ומצפוננו, בשם כל רבני ארץ ישראל הנני פונה אליך רבנו ומאורנו וממלאים את ירך לטעון בשמנו בפני כסא הכבוד, תאמר להקב"ה כי נלקח מאתנו מגיננו ומשעננו, ורבין העולמים יכול לתקן את הרעה, על ידי זה שימהר וישלח לנו את אליהו הנביא, תהיה לנו למליץ יושר וגזכה לגאולה הקרובה והשלמה“.

אחריו הספיד ד"ר הר"ג ר' שמחה אסף בשם כל המוסדות שבא"י. בקול נרגש מתחיל המספיד את דבריו אלה: רבנו הקדוש! אין אני ראוי להספידך ואיני יודע אם ימצא בדור זה מי שהוא ראוי להספידך, להעריך אותך איש האלקים. ממהר'ל מפראג עוד לא קם כמותך, איש המוח והלב הגדול והרגיש, איש הרגש והמחשבה, יושב אהל ושקוע בתורה ויחד עם זה איש המעשה, שידע ללכת לפני העם. לא תשכח בתוכנו אתה אחד האנשים המפוארים ביותר בהיסטוריה שלנו. אתה שסיכנת את נפשך בשביל הצבור והיחיד, העם והארץ. את אור תורתך נישא ובאורו נלך הרבה דורות, עד שנגיע אל המנוחה ואל נחלה, ועד שארץ ישראל תבנה ברוח התורה. זכותך הגדול תעמוד לנו לכל העם בפזורו“.

בדור הזיתים

משם התקדמה הלויה במורד הר ציון אל הר הזיתים. כל הדרכים, המורדות השבילים מהר ציון לעמק היו מלאים אדם. למרות החם הקשה והמחניק והעיפות הנוראה של הקהל מהליכה חמש שעות בדרך קשה של אבנים וסלעים, בהר ובעמק—הצטופפו המונים של אלפי אנשים על הר הזיתים להפריד מאת רבם הקדוש המוביל למנוחת עולמים.

על יד הקבר הספידו הרבנים הגאונים: ר' יחיאל מיכל טוקצ'ינסקי המנהל הראשי של ישיבת עץ חיים, ר' חיים זבולן חרל"פ הרב מראשון לציון ור' אריה לוי משגיח רוחני של הת"ת עץ חיים. אח"כ ערכו שבע הקפות מסביב הנפט—כמנהג ירושלים—ולקול בכיות וזעקות נוראות של אמירת י"ג מדות הורד הגוף הטהור והקדוש אל הקבר ונגנז ספר התורה.

שחוח ומדוכא עטוף יגון וצער יורד הקהל מהר הזיתים, ומרחוק ממול

הר הזיתים, מעבר להר הבית שוקעת השמש האדומה ומוזהיבה את ירושלים ואת מקום המקדש, והקהל הולך וחוזר בדרך לירושלים הולך ובוכה על חורבן בית המקדש, על האסון הגדול והנורא, על פטירת הצדיק, השקולה מיתחו כשריפת בית אלקינו. — תנצב"ה.

אבל כבד בכל הארץ

יום השני ד' אלול היה אבל כבד ושבתון כללי בכל הישוב בארץ. בכל ערי ומושבות הארץ, בכל הנקודות והישובים פסקה העבודה ושביתה התנועה ביום זה בשעות הלילה. רושם האבלות היה ניכר ביחוד בתל אביב. כל אזרחי העיר מלאו אחרי פקודת הרבנות הראשית והעירייה שהכריזו בטול מלאכה כללי בזמן הלילה, ובשעה 12 בצהריים שבתה תל אביב מכל מלאכה ותנועה. כל החנויות המשרדים ובתי האוכל נסגרו לאות אבל, לא נראה בעיר אף אוטובוס או אוטומוביל, הכל שבת הכל נח. גם בחיפה, צפת, טבריה וכל המושבות היה בטול מלאכה כללי וחותרם האבלות הורגש על פני כל.

האבל בישיבת מרכז הרב

בשעת התפלה מלא האולם עד אפס מקום מרוב המנחמים. רבנים מכל הארץ, ת"ח ומכובדים וכו', בני הישיבה וחניכיה לשעבר, תלמידי המכון לדרישת התלמוד ועוד.

אור ליום ד' ו' אלול נתכנסו בני הישיבה והמכון אל אולם הישיבה, והתישבו מסביב לכסא הריק של רבם הקדוש זצ"ל, ללא טכס וללא רשמיות, כמשפחת אבלים מיותמת ישבו התלמידים קודרים ושחוחים במקדשם שנתרוקן מזיוו ונגנזו ארונו.

בקול חנוק פתח ראש ישיבת מרכז הרב, הרב הגאון ר' יעקב משה חרל"פ שליט"א בקריאה לכל התלמידים לישיבת אבל על הארץ במשך רגעים מספר. אח"כ דבר קצרות והזכיר מהוראות הנהגתו של מרן הצדיק זצ"ל בחנוך המוסר ויר"ש וקרא את התלמידים להתאמץ ללכת לאורו. דברו עוד הרה"ג ר' יצחק אריאלי שליט"א משגיח ישיבת "מרכז הרב" והרה"ג ר' נתן רענן שליט"א חתן הגאון המנוח זצ"ל. כמה מן התלמידים הציעו הצעות שונות.

בו במקום חולק ש"ס בבלי וירושלמי שילמדוהו במשך השנה ויסיימוהו ביוםא דאשכבתא. חולק ש"ס משניות שילמדו במשך השלשים. במשך החדש אלול ילמדו את ספרו של מרן זצ"ל אורות התשובה.

יתר ההצעות על למוד קבוע בספרי מרן הרב זצ"ל, על הוצאת קובץ תורני, על התועדות וארגון כל יוצאי הישיבה לשם העמקה רוחנית וכו' נמסרו לוועד זמני שנבחר בו במקום.

מתוך דכאון וצער ננעלה האספה הקצרה.

ביום

במלאת השבעה

ביום א' י' אלול, במלאת השבעה, התאספו כל רבני ירושלים, ראשי הישיבות ומוסדות התורה, חכמי התורה ולומדי הישיבות וקהל גדול מאד, ועלו על הר הזיתים לפקוד את הציון של קבר מרן הגאון ראש הרבנים זצ"ל. שרות אוטובוסים מיוחד סודר בשביל הקהל משכונות מחנה יהודה ומאה שערים להר הזיתים. כל הקהל אמר מזמורי תהלים ותפלות מתוך בכיות ואנחות קורעות לב.

17/09/2018nnn

הרבנים הגאונים נשאו הספדים על האבדה הגדולה לכל בית ישראל.

טלגרמות ומכתבי תנחומים מכל העולם

ביום הפטירה ובמשך ימי השבעה, נתקבלו במשפחת הרב, בהרבנות הראשית לא"י ובהסוכנות היהודית, אלפי טלגרמות ומכתבים של תנחומים והשתתפות בצער על הסתלקות רבנו הגאון מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל. מכל דהישוב בארץ ומכל קצוי התבל.

מארץ ישראל נתקבלו טלגרמות תנחומים מרבנים, משרדי רבנות, ראשי ישיבות ומוסדות תורה, ראשי הקהלות והועדים שבכל עיר ומושבה, מוסדות, בנקים, אגודות, הסתדרויות וארגונים שונים בארץ, אנשי שם, סופרים, רופאים ונכבדי הישוב. מראשי ופקידי דממשלה, קונסולים, ראשי עיריות, ראשי הדתות השונות ונכבדים לא-יהודים בא"י.

מחו"ל נתקבלו טלגרמות תנחומים: מכל גדולי וחשובי הרבנים שבכל תפוצות הגולה, אגודות רבנים, מוסדות תורניים דתיים וישיבות, ראשי קהלות, הסתדרויות, אגודות וחברות שונות באירופה אמריקה אפריקה ואוסטרליה, רחנים ושרים, גדולי דמדע, אנשי שם ידועים, חכמים, מלומדים, פרופיסורים ועוד.

בין המון טלגרמות התנחומים נתקבלו מאת: – הגאון ר' חיים עוזר גרודזנסקי מווילנה, אגודת הרבנים האורתודוקסים באמריקה וקנדה, אגודת הרבנים בפולין, אגודת הרבנים בליטא, ועד הרבנים בווילנה הרב רובינשטיין והרב כהן, שלטון הקהלה הווילנאית, הגאון ר' יצחק אייזיק הרצוג מדובלין הרב הראשי למדינת אירלנד, נשיא הקהלה העברית בוורשה מאזור, ועד שליחי קהלות בלונדון, הרב הראשי ישראל לוי בפאריס, נשיא חברת כל ישראל חברים בפאריס, נשיאות השלטון והמועצה של הקהלה היהודית בקרקא, הרב הראשי וועד הקהלה בסלוניק, בית מדרש לרבנים בברלין, הרב חיים נחום הרב הראשי בקהיר (מצרים), הרב הראשי פראטו מאלכסנדריה (מצרים), קהלת מחזיקי הדת בלונדון, הרב ד"ר הרץ הרב הראשי באנגליה, מרכז העולמי של המזרחי בקונגרס (לוצרן), פקידי האכסוטיבה וחברי הפרדציה הציונית של בריטניה הגדולה לונדון

(לונדון). הקהלה והרבנות באנטוורפן (בלגיה) הרב עמיאל, המועצה המרכזית של הקהלות העבריות בפילנלנד, הקהלה והרבנות הראשית בווינה, הקונסיסטוריה המרכזית של התאחדות יהודי צרפת ואלג'יר, ועד הקהלה העברית בבירות (סוריה), הרבנות הראשית בתורקיה (קושטא), הקהלה העברית בבלצ'י, האגודה הציונית בבליופוליס (יון), מרכז "אגודת ישראל" בפולין, מרכז "אגודת ישראל" בגרמניה, נשיא "אגודת ישראל" העולמית יעקב רוזנהיים (פרנקפורט), הסתדרות הציונית בקייפטון (אפריקה הדרומית), הפדרציה הציונית בארגנטינה (בואינוס איירס), הרב שבתי בוחבוט ראש הרבנים בבירות (סוריה), הרליף פונד בניו-יורק, קהלת בוסטון (אמריקה) הרב הראשי לאגודות הקהלות בבוסטון הרב הגאון ר' יוסף דוב סלובייצקי, צירי א"י לוועידה העולמית של התאחדות עולי פולין (לונדון), הרב שניאור זלמן שניאורסון (פריז), מרכז המזרחי בפולין, מרכז המזרחי בליטא, מרכז "תורה ועבודה" בוורשא, קהלרז לבוב, הרב הראשי בבולגריה, הרב לוינטאל פילדלפיה (אמריקה), הרב זלצר ניו-יורק. נתקבלו טלגרמות תנחומים מאת: מיניסטר המושבות של בריטניה הגדולה מלקולס מקדולנד. הנציב העליון לארץ ישראל סיר ארתור וואקאף, סיר הרברט סמואל הנציב העליון הא' לא"י, ברוך זימס רוטשילד (לונדון), המנהל הכללי של הדאר בא"י, מנהל מחלקת הקרקעות בא"י, מאיור סנדרס מ"מ מפקח כללי של המשטרה בא"י, מנהל הרכבת בא"י, האפסריך הלאטיני, מנהל ברקליס בנק, הקונסול הפולני הכללי, הקונסול השווידי, הקונסול הספרדי, הקונסול הכללי של מדינת ציכוסלובקיה, קונסול לטביה בא"י, הקונסול האוסטרי, הקונסול הרומני, הקונסול הדני, הקונסול הטורקי, המועצה המושלמית בירושלים, ועוד ועוד.

כל הישוב מבכה ומספיד את גאון ישראל זצ"ל

ירושלים.

שורת ההספדים על סלוקו של אותו גאון וצדיק הדור מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל, התחילה בירושלים ביום א' י' אלול במלאת השבעה לפטירתו. באותו יום בשעה חמש אחה"צ נערך הספד גרול בבית הכנסת הגדול בחורבת ר' יהודה החסיד בנוכחות כל רבני ירושלים וראש העדה. ביהכנס' היה מלא מפה אל פה אלפי אנשים. הספידו הרבנים הגאונים: ר' איסר זלמן מלצר, רי"מ חרל"פ, רי"מ טוקצינסקי, ר' דוב קוק (אחי הגאון המנוח זצ"ל) ור' צבי יהודה קוק (בנו יחידו של רבנו הגאון המנוח זצ"ל). כל המספידים תארו את אישיותו של הגאון פאר ישראל זצ"ל, שהיה יחיד-הדור בתורה, בנגלה ובנסתר, ביראה, בחסידות, בענוה, בפרישות ובאהבתו הכוערת כאש לעם ישראל לתורתו ולארצו שלא ידעה כל גבול, ומסירותו לטובת כל פרט בישראל. באמצע ההספד ישב כל הקהל העצום על הארץ במשך כמה רגעים לאות אבלות וקראו פסוקים ממגילת

ממגילת איכה. הבכיות והאנחות שיצאו מלב כל הנוכחים במשך זמן ההספד. הוכיחו את אהבת העם לרבו הגדול ולמנהיגו הרוחני. ההספד עשה רושם כביר על כל אלפי הנאספים שהרגישו כי נתיתם הדור ונתיתמה ארץ ישראל.

— ביום ב' י"א אלול נערך הספד בבית הכנסת הגדול בשכונת "זכרון משה". הספידו הרבנים הגאונים: ר' שמואל רפפורט, ר' מאיר סטלביץ הרב דחלביץ (רב השכונה) ור' משה חסקין הרב דערילוקי. קהל גדול היה נוכח בעת ההספד.

— ביום ב' י"א אלול נערך הספד בבהכ"נ הוילנאי במושב זקנים המאוחד ע"י הרבנים הגאונים הישישים: ר' מאיר רבינון הרב דראדושקאוויץ. ר' נח בראור הרב דבארנוב, ר' פנחס ליכטנשטיין הרב ד"גבעת שאול" ועוד.

— ביום ג' י"ב אלול נערך הספד בבהכ"נ בשכונת אחוה ע"י הרבנים הגאונים: ר' משה מונשטר מברוקלין, ר' ברוך זונדל מרגולין, ר' רפאל קוק (בן אחיו של הגאון המנוח זצ"ל) ור' מרדכי ליב זקש (חבר המכון לדרישת התלמוד).

— ביום ג' י"ב אלול נערך הספד בבהכ"נ בני ברית בשכונת בית וגן ע"י רב השכונה הרה"ג ר' שמואל אליעזרי.

— ביום ד' י"ג אלול נערך הספד גדול בהיכל ישיבת "מאה שערים" בנוכחות קהל עצום מאד. הספידו הרבנים הגאונים: ר' יוסף גרשון הורביץ דומ"צ, ר' יצחק יעקב ווכטפוגל רב במאה שערים, ר' ברוך זונדל מרגולין, ר' חיים קלידצקי והרב ספקטור.

— ביום ה' י"ד אלול נערך הספד בבהכ"נ הורנשטיין ע"י הרבנים הגאונים: ר' יקותיאל ארי' קמלהאר ור' אשר צבי פינקל.

— ביום ג' י"ט אלול נערך הספד בבהכ"נ בשכונת "קרית משה" (מונטיפיורי) ע"י הרבנים הג': ר' יהודה ליב פישמן, ר' משה אוסטרובסקי, ור' בנימין מנשה לוין.

— ביום ה' כ"א אלול נערך הספד מטעם הנהלת רמבעה"ן כולל ווילנה ליטא ואמוט קורלנד וליפלנד בבהכ"נ "בית אברהם" בשכונת כרם בתי כולל ווילנא. הספידו: הרבנים הגאונים: ר' אלי' ראם דומ"צ (רב השכונה), ר' דניאל זליג זקש הרב דראדבילישקי והרה"ג הישיש ר' בן ציון אלפס.

— נערך הספד בבהכ"נ אגודת אחים אנשי אמריקה ע"י הרבנים הגאונים ר' שלמה גולובניץ הרב דמוהליב ור' ברוך זונדל מרגולין.

— נערכו הספדים בבהכ"נ של עדת הפרסים ע"י הרב מלמד, ובבהכ"נ אדוניה ע"י הרב מנחם לוי.

תל אביב

— ביום ג' ה' אלול נערך הספד ב"היכל התלמוד". קהל גדול ועצום מלא את האולם הגדול של ההיכל. הספידו הרבנים הגאונים : ר' ישראל איסר שפירא, ר"ז ליפוביץ ור' ראובן טרופ. הקהל הגדול שמע מתוך התרגשות ובכיות את דברי המספידים שתארו את האבדה הגדולה לכל בית ישראל.

— ביום א' י' אלול נערכה הזכרה באולם המזרחי בשדרות רוטשילד. הספידו : הרב מ. ד. גרוס, הרב י. ב. בלומנפלד והרב י. בוימינגר.

באותו ערב נערך הספד בבהכ"נ "בית שלמה" במאה שערים ע"י הרה"ג ר' בנימין הכהן שוקביצקי המגיד ממינסק.

— ביום ב' י"א אלול נערך הספד גדול בבית הכנסת הגדול בתל אביב. הספידו הרבנים הגאונים ר' יוסף הלוי ראבי"ד ביפו ור' מאיר ברלין הרב דסאכילין. קהל עצום מלא את ביהכ"נ, וקולות בכיות נשמעו כל זמן ההספד.

— ביום ג' י"ב אלול הספיד הרה"ג ר' דניאל מובשוביץ בבהמ"ד "פועלי צדק" בשכונת צ'לנוב.

— ביום ב' י"ח אלול נערך הספד בביהכ"נ של מושב זקנים. הספידו הרבנים הגאונים : ר' יצחק אייזיק פרידמאן הרב דטברייג, ר' ישראל איסר שפירא הרב דלאפיץ (בן הגאון ר' רפאל שפירא מוולוז'ין זצ"ל) ור' זאב רבינר מריגא. ההספד עשה רושם גדול על כל השומעים וכל העם געה בבכיה.

— ביום ב' י"ח אלול ערך ועד הקהלה של יפו ותל-אביב אסיפת אבל והזכרה באולם ועד הקהלה. נוכחו כל חברי ההנהלה והמועצה. סגן המושל ויותר ממאה איש רבני הקהלה וטובי העיר. יו"ר הקהלה מר סירקיס פרנח את האסיפה ואמר: גדולה ועצומה היא האבדה ואין אפשרות להנחם, התאספו כאן רק מפני ש"דאגה בלב איש ישיחנה".

הרב הראשי למחוז יפו ותל אביב הרב הגאון רב"צ עזריאל דבר אח"כ ואמר שהוא מסופק אם יש מי שהכיר את הארי דבי עילאי בכל גדולתו כדי להספיד אותו כהלכה. הוא הכיר את מרן רבינו זצ"ל בשנת תרע"א וקבל ממנו הדרכה לא רק בהלכה ובתלמוד. הוא קורא עליו "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו". צריכים להגיד עליו כמו שאמרו על רבי יוחנן בן זכאי "אב לחכמה ואב לדורות" וקשה יום פטירתו כיום שבאה השמש בצהרים.

סגן יו"ר העירייה מר רוקח אמר : שהעירייה מכבדת את זכרו של אזרח הנכבד רב ראשון שקבל תואר זה. הוא סימל את התפתחות הישוב בארץ; מקבוצ קטן ביפו להיות ראש הרבנים בא"י. הוא סמל ארץ המצפון של היהדות. לאחר דברי הספד של הרב גולד מאמריקה ועוד הסתיימה אספת האבל בהזכרת "מלא רחמים" ע"י החזן רביץ ובקהל בכו הרבה בקול רם.

שערי חובת י"ב ציון טל

חיפה

ביום א' י' אלול נערך הספד מטעם משרד הרבנות וועד הקהלה בבית הכנסת המרכזי בהדר הכרמל. הספידו הרבנים הגאונים: ר' ברוך מרקוס, ר' יהושע קניאל ור"ש רינה. ביהכ"נ היה מלא עד אפס מקום וקולות בכי נשמעו בקהל.

פתח תקוה

ביום א' י' אלול נערך הספד גדול בבית הכנסת הגדול "בית יעקב" ע"י הרבנות הראשית בפתח תקוה. בנוכחות קהל עצום שמלא את ביהכ"נ. הספידו: הרב הראשי בפ"ת הרב הגאון ר' ראובן כ"ץ, הרב ספיר, הרב מירקין (גיסו של הגאון המנוח זצ"ל) ומר שטמפר יו"ר המועצה של פ"ת. כל הקהל בכה תמרורים.

נס ציונה

מטעם איגוד רבני דרום יהודה, נערך ביום ג' י"ב אלול הספד במושבה נס ציונה. הספידו הרבנים הגאונים: ר' צבי שטיינמן הרב מרחובות, ר' יעקב ליפשיץ הרב מנס ציונה, ר' חיים זבולון חרלי"פ הרב מראשון לציון ור' אברהם אלי אלטמן הרב מעקרון.

זכרון יעקב

ביום א' י' אלול נערך הספד בבית הכנסת במושבה זכרון יעקב בהשתתפות כל בני המושבה. הספידו הרבנים הגאונים: ר' יקותיאל קושלבסקי רב המושבה. ר' מרדכי שמואל קרול הרב ד"כפר חסידים" ור' חיים דב הרב דשפיה.

יבנאל

תוצר היסטורי

כל בני המושבה, כזקנים כצעירים, השתתפו ביום ב' י"א אלול בהספד ואזכרה שנערכה בבית הכנסת של המושבה. הרב ר' אביגדור הלוי הספיד בדברים טבולים בדמע והעריך את האבדה הגדולה לישוב ולעם לידידותי כולו.

עפולה

ביום א' י' אלול נערך הספד בבית הכנסת המקומי בעפולה. הספיד בדברים חמים הרב לוין הרב דמחא. כל הקהל ישב על הארץ רגעים אחדים לאות אבלות. בהכ"נ היה מלא אנשים מכל החוגים וקולות בכי נשמעו בקהל.

הד האבל הכבד בגולה

המאורע המחריד של פטירת רבנו מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל, עשה יושם מדוכא ומנעוץ מאד בכל תפוצות הגולה. בכל מרכזי היהדות בחו"ל נערכו הספדים, אספות אבל והזכרות, שבהן תארו

תארו את האבדה הנוראה לכל בית ישראל.
אגודות הרבנים באמריקה, אנגליה, פולין, ליטא, צרפת, מצרים ועוד,
ערכו אספות אבל לכבודו ולזכרו של מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל, והוכרו
אבלות והספדים בכל עיר ועיר.
כל העתונות היהודית וגם העתונות הכללית בכל העולם, ביניהם
העתונים הגדולים כמו ה"טוימס" הלונדוני ועוד, פרסמו ניקולוגים ארוכים,
דברי הספד ומאמרי הערכה על אישיותו הגשבה והנערצה של מרן ראש הרבנים
לא"י זצ"ל. ברב העתונים נדפס תמונתו של רבנו ורמולדות ימי חייו.

האבל באמריקה וקנדה

מניו-יורק מודיעים לנו :

השמועה הנוראה בדבר הסתלקותו של ראש הרבנים לא"י הגאון האדיר
פאר חמדת ישראל וקדושו, צדיק יסוד עולם ורשכבה"ג מרן אברהם יצחק הכהן
קוק זצ"ל, עשתה רושם מחריד ומוזעזע בכל ארצות הברית וקנדה.
היהדות האמריקאית, שהיתה לה הזכות והכבוד הגדול לקבל את פני
כ"ק גאון הדור הזה וליהנות מזיו אור תורתו וראותו וחכמתו, בהיותו בארצה"ב,
לפני עשר שנים, בראש משלחת של רבנים גדולי הדור, לטובת החזקת
הישיבות ומוסדות התורה בא"י ובחו"ל – מבכה מרה יחד עם כל בית ישראל
את השרפה הגדולה אשר שרף ד'.

אגודת הרבנים האורתודוקסים באמריקה וקנדה הכריזה אבל כללי והספדים
בכל ארה"ב וקנדה. בכל בית כנסת שבכל עיר וכרך באמריקה וקנדה נערכו
הספדים חמים ע"י רבני העיר.

ביום א' י' אלול בכלות השבעה נערך הספד גדול על רבנו הגאון
זצ"ל, ע"י הסתדרות בני ארץ ישראל באמריקה, בבית הכנסת, "חתם סופר"
בניו-יורק. המספידים היו בני ארץ ישראל הרבנים הגאונים : ר' יוסף מאיר
מרגליות, ר' יחיאל מיכל חרל"פ, ר' צבי הירש כהן, ר' יעקב ליב מונשטר,
ר' יעקב רדלייט, ר' משה שפירא, ר' לוי יצחק כהנא, ר' יוסף בורובסקי ור'
יוסף גבריאל.

מ. ירושלמי

מושבות ורחובות בארץ ישראל ע"ש ראש הרבנים זצ"ל

בישיבת האבל שערך הקונגרס הציוני בלוצרן, הכריז מר אוסישקין יו"ר
הקהל"ל שהחלט להנציח את זכרו של ראש הרבנים לא"י מרן הגרא"י קוק
זצ"ל, ע"י קריאת שמו על מושבה חדשה בא"י שתוסדר בחורף הבא ושתושבית
יהיו כולם יהודים דתיים.

מורשה

— מורשה מודיעים: כי הסתדרות "המזרחי" בפולין החליטה על מגבירת מיוחדת להקמת "כפר הרב קוק" בא"י, לזכר מרן ראש הרבנים זצ"ל.

— תלגרמה מניו-יורק מודיעה: כי אגודת הרבנים האורתודוקסים באמריקה וקנדה עומדת לכנס ועידה לשם תיכון תכנית להקמת זכרון למרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל.

— מועצת עירית תל אביב החליטה להנציח את זכרו של מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל ולקרוא על שמו רחוב במזרחה של תל אביב, ליד הרחובות הגר"א, הנצי"ב מוולוז'ין וה"חפץ חיים.

— ועד שכונת "בית וגן" בירושלים, החליט לכבד את זכרו של מרן ראש הרבנים זצ"ל בקריאת הרחוב הראשי בשכונה על שמו.

— המועצה המקומית של אם המושבות "פתח תקוה" החליטה לקרוא את אחד הרחובות במושבה על שם מרן ראש הרבנים זצ"ל.

— בישיבת המועצה המקומית של מושבת "רמת גן" הוחלט לכבד את זכרו של מרן ראש הרבנים זצ"ל ולקרוא את רחוב בית הכנסת במושבה על שמו.

— מועצת שכונת מונטיפיורי, מצפון מזרח לתל אביב, החליטה לקרוא את הרחוב החדש על שם ראש הרבנים לא"י זצ"ל.

— ועד שכונת "קרית שמואל" בירושלים (ע"ש הגאון ר' שמואל סלנט זצ"ל), החליט לקרוא את הרחוב הראשי שבשכונה ע"ש מרן ראש הרבנים לא"י זצ"ל.

— ועד "קרית מוצקין" בחיפה, החליט לקרוא את אחת הרחובות הראשיים שלה ע"ש ראש הרבנים מרן הגרא"י קוק זצ"ל.

רבינו הקדוש

מן הנמנעות ממני בשעה זו לבוא באיוז הערכה על כ"ק אור עינינו מרן אדמו"ר זצוק"ל הכ"מ, הלב נמס, הידים רפות והברכים כושלות. כבה גר ישראל, נגנו ארון הקודש ונסתם מעין החכמה, ואינני יכול בשום אופן לרכז מחשבותי וביחוד לבוא בכתובים.

וגם, על מה אדבר, על הגאונות המופלאה, או על הצדקות הכבירה, החסידות הטהורה, או על המון מעשים רבים, או על היותו דבר הדור, וכל מעשה תקפו וגבורתו.

הלא גם אך לספר על אחת מכל אלה יעלה לספר גדול ושלוש. ומיתן והי' כי ימצאו לזה גואלים אשר יספרו לדור, צדיק מה פעל לעם ישראל בכל מקומות

מקומות פזוריהם, ולא רק ישראל, לכל מוסדותיה לתורה ולתעודה, וביחוד כל ארחותיו והליכותיו בקדש בכלל ובפרט.

אך בכלל, יסוד אושר חיותו הפנימית היה מקדשו הפנימי, בהירות קדש אמונתו הטהורה. צדיק באמונתו יחי. הכיר הרגישו וחש מבלי כל הסחת דעת, בהעזו הפנימי אור ד' המחיה אותו ואת כל העולמים כולם, ועל ידי זה הירד דבוק בדביקות אמת בחי העולמים ב"ה.

במקדשו הפנימי זה, החזיק מבלי לצאת ממנו אף לרגע, ובו קידש וטיהר את מחשבותיו וכל הגיונותיו שלא יהיו חולין, והיו כלם קדש לד'. אף גם שמר שלא להוריד את קדשי מחשבותיו והגיונותיו אל התפעלות החומר. למען לא יקבלו שינוי דרך ירידתם ממעוז קדשם, וישארו ברוממות טהרתם ממש כפי מה שהם במקורות מחצב קדשם. וזה דרכו בקדש לבטל כל רגשי הגוף והחומר ולפנות מקום לגילוי הנשמה שתהי' אך היא ממלאה את כל הגוף, וגם כל המעשים יהיו נעשים דוקא עפ"י הערות הנשמטית ועוז קדשה.

במקדשו פנימי זה, אור ישראל הופיע, להיות שאין שום הופעת קדש אמת מופעת בלא אמצעות ישראל עם קדשו, ריכוז את כל מקדשו הפנימי אך להתעלות למרום פסגת קדושתם של ישראל "קדש ישראל לד' ראשית תבואתה". ומזה השער לד' צדיקים יבואו בו, הופע עליו חזון קדש, פלאי פלאות חהרגשות הקדושות וכל שירת עולמים, אהבת שקידת תוה"ק, אהבת המצוות וחמדתן, אהבת ארץ חמדה, אהבת קדושת ציון וכל מקראה, וביותר אהבת השי"ת שכל אלה התלקחו אצלו כאש לזהות חבת קדש בלא גבול ומדה.

וגם חלק הנגלה שבו, המון רבות הפעולות הגדולות והכבירות, רבי רבבות החסדים הטובים שפעל עם הכלל ועם הפרט, אלפי הדרשות והנאומים הנלהבים, וכמו כן התיצבותו לפני נגידים ושרים, ונשיאותו והנהגתו לבני דורו, הכל לאשר לכל, הי' נודע לו ישר אך רק מתוך מצפון קדשו חלק הנסתר שבו. אמנם כן כל אחד כלול מנסתר ונגלה, כי כן הוא כלול מנשמה וגוף, ויש שיותר מתוקן בו צד הנסתר, תמימות היושר והאמונה, ויש שיותר מתוקן בו צדדי המעשים והפעולות, אבל חזון בלתי נפרץ הוא, שיהיו שניהם מתוקנים, ועל אחת כמה וכמה שיהיו שניהם כתואמים יחדיו משלימים זה את זה, כל סבלי הנפשות השונות אך לרגלי אי ההתאמה שבין הנסתר והנגלה הן באות. ובכ"ק מרן אורן של ישראל וצוק"ל הכ"מ, היתה שריו ההתאמה הנפלאה, שלא רק שהנגלה שבו לא סתר את הנסתר שבו, אלא שהי' גם חלק ממנו, נרתיקו וצילו, שיגוב נפלאות גדולות נשמתו הקדושה טמירי דטמירין, נחדר מבעד כל המסכים, והיתה מאירה בכל יפעת הוד קדשה. וגם בעת שירד לעולם המעשה לא יצא ממקדשו הפנימי, חביו עוז קדש נשמתו, ויהי שריו תמיד בנחל העדנים של השלמות הנצחית.

זהו

זהו פרצופו של רבנו מאור ישראל וקדושו בכלל, ואידך, פירושא הוא זיל גמור.

ירפא ה' שבר בת עמו ובתוכם הנדכא, המצפה לישועה קרובה.

יעקב משה חרל"פ

(רב דשכונת שערי חסד ור"מ בישיבת "מרכז הרב" ירושלים ת"ו)

ג' אלול התרע"ט — ג' אלול התרצ"ה

לסילוקו של מרן הגאון ראש הרבנים לא"י זצ"ל

שעה 12 בצהריים, יום ג' אלול התרע"ט, לפני שש עשרה שנה של מות מעת לעת נגמר הטכס החגיגי של הבאת רבנו הרב הראשי לשערי ירושלים: בשעה זו בדיוק הבאנו את מרן רבנו אברהם יצחק הכהן זצ"ל למעונו הארעית שהוכנה לו בבתי הבוכרים והושכנוהו על כסא הרבנות הירושלמית.

קבלת פנים התחילה מכבוקר השכם בלוד (אשר שם קבלנוהו עוד מביום אתמול כשבא עם הרכבת ממצרים וסר ליום אחד ליפו לקחת ברכת פרידה מעדתוֹהיפואית וחתל-אביבית) התפללנו ותיקין בלוד ובקבלנו את פניו בשובו מיפו כדי לעלות לירושלים — היתה השמחה במעונה. בנאומו ברכותינו הבענו כולנו את תקותנו שזה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו מאת לוקה מאתנו רבה של ירושלים הראשון הגאון חו"ז מו"ר רבינו שמואל סלנט זצ"ל. כולנו רחפנו בשמי מרומים: זה רבנו גדול הרוח ירומם את קרן התורה והיהדות בעיר וארץ קדשנו.

מלוד נמשכה השרשרת הארוכה של האוטובוסים מלא שירה וזמרה עד שהגיעה התהלוכה להתחנה הראשונה של ירושלים בית מושב זקנים וזקנות המאוחד. שם בחצר שקושה בקשוטים ובבימה מעוטה באמצעה — חכו לרבנו מסלתה ומשמנה של ירושלים התורנית והצבורית, מעל הבימה השמיעו כל הנואמים את החדוה המפעמת בחללה של ירושלים לתקופת הרב החדש. מדברותיו של רבנו ההגיוניות מלאי חבה עזה לתורתנו עמנו וארצנו — אשר השמיע לנו גם בלוד גם בחצר זו. הוכיחו לכולנו ששלשתן הן לו חטיבה אחת קשורה וצמודה בנשמתו הגדולה.

משם נמשכה התהלוכה למעון רבנו ולקול מצהלות ומחיאת כפים הוכנס הכיתה והתישב על כסאו בשעה 12.

ובאותה

ובאותה העונה אתה השעה 12 בצהריים ובאותו יום ג' אלול התרצ"ה אחרי ששעשרה שנים השלמות מעת לעת – הובהלנו למהר בואנו שוב לרבנו לקבלת פניו האחרונה . . .

במקרה נודמנו היום, אנחנו ממקבלי פניו אז, לפונדק אחד במשרד הרבנות ששם ישבנו בטכוס עצה להצלת הישיבות ובתי הת"ת פתאם, נקראנו לבית הרב, ובשעה שתים עשרה סבבו את רבנו שוב מאותם האנשים שהביאוהו והכתירוהו בכתר הרבנות, והפעם כדי להפרד מאתו לנצח, בעזבו את הכותרת הגדולה שהיתה כה הולמתו.

ובעמדנו מסביב למסת רבנו הגוע התרוצצו במחוזותינו המחשבות המעורבות של שתי "ההקבלות" שחלו שתייהן ביום ג' אלול בצהריים. ערפלי זכרונות עממו והממו את רעיונותינו: הפנים הצוהלים והשמחים והמרנינים באותה העונה לפני שש עשרה שנה – למראה פני רבנו המפיקים אצילות והוד ומשולהבים קדושה ואורה! והפנים עטופי היגון והעינים הדומעות עתה למראה הפנים הקודרות של מאורנו הגדול ההולך ודועך . . .

לנגד עינינו מתספלות עתה תקופה שלמה: רבה הראשי הראשון לארץ ישראל שהבטנו עליו כעל מחזיר את עטרת "הנשיאות" העתיקה והמזהירה שלנו – גומר את תקופתו, ומי יודע אם גם לא נגזזת עתה שוב לזמן בלתי ידוע לנו . . . אותו יום לפני 16 שנה ה' לנו חציו הראשון לקבלת רבנו, ואותו יום שלאחר 16 שנה ה' לנו חציו השני לפרידת רבנו. וכאשר "הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש" (ר"ה י"א) "ואין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין" (יבמות ס"ד) – הרי השלים הקב"ה שנות רבנותו מחדש לחדש ומיום ליום.

ובשעה 5-20 כשהחמה התקרבה אל האפק עד עשר מעלות – ועלי' ה' להקיף רק עוד 15 הקפות יומיות להשלמת שבעים שנות מאורנו (שחל ח"י אלול זה) – שקע שמשנו הגדול זה שהאיר לארץ ולדרים עלי'ה וגם השמש הגדול הזה לא שכבה אלא ששקע לאופק אחר, לשמים אחרים, במרחבי היצירה האין סופית.

ובאפקנו אנו השאיר ערב מעורב ומעורפל, מבלי נודע לשער לע"ע מה יביא לנו ערב זה, עד מתי יתארך, ומתי ומה יולד יום . . .

יחיאל מיכל טוקצינסקי

(מנהל ראשי של ישיבת "עץ חיים" בירושלם)